

3. K vymezení školských obvodů spádové školy a společných školských obvodů

Ustanovení § 178 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), upravuje vymezení, resp. stanovení školských obvodů spádové školy a společných školských obvodů. Základní vymezení školského obvodu je dáno územím obce, nebo více obcí, popřípadě územím části obce. Pouze s územním hlediskem si však nelze vystačit v četných případech základních škol, které nemají zřízeny všechny ročníky.

Obec musí v souladu s § 178 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. zajistit podmínky plnění povinné školní docházky dětem (resp. žákům) s místem trvalého pobytu na jejím území. Obec splní tuto povinnost tím, že zřídí základní školu nebo zajistí plnění povinné školní docházky v základní škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí. Jelikož **zákon č. 561/2004 Sb. v § 46 odst. 2 umožňuje také existenci základních škol, které nemají všechny ročníky**, připadají v praxi v úvahu četné kombinace, kdy obce plní povinnost podle § 178 odst. 1 zřízením několika základních škol, z nichž některé nemají zřízeny všechny ročníky, popřípadě zřízením základní školy, která nemá všechny ročníky, a současným zajištěním plnění povinné školní docházky v ostatních ročnících v základní škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí.

V této souvislosti **mohou nastat situace, kdy je nutné, aby se školské obvody dvou nebo více základních škol co do území překrývaly**. Potom bude vhodné zajistit, aby se „působnost“ těchto škol na území, kde se školské obvody územně překrývají, odlišila a vyloučily se případy, kdy by určití žáci na tomto území měli dvě spádové školy. Samotné překrývání školských obvodů, a tedy příslušnost žáka do školského obvodu dvou nebo i více škol, sice není přímo v rozporu se zákonem č. 561/2004 Sb., v praxi by tím však mohly být způsobeny obtíže. Je totiž nutné mít na paměti, že žák má nárok na přednostní přijetí k plnění povinné školní docházky do základní školy, v jejímž školském obvodu má místo trvalého pobytu, a **ředitel spádové školy je povinen přednostně přijímat žáky s místem trvalého pobytu ve školském obvodu této školy až do výše povoleného počtu žáků uvedené ve školském rejstříku (§ 36 odst. 7 zákona č. 561/2004 Sb.)**.

Způsob, jímž lze provést uvedené odlišení, spočívá v **kombinaci územního a věcného prvku ve školském obvodu**.

Při stanovení školských obvodů, popřípadě jejich částí se obce pohybují v rámci výkonu samostatné působnosti při vydávání obecně závazných vyhlášek stanoveném v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 35 odst. 3 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb. ukládá obci řídit se při vydávání obecně závazných vyhlášek zákonem. Z tohoto ustanovení podle našeho názoru nelze dovodit, že by obec byla oprávněna vydat obecně závaznou vyhlášku jen v případě, kdy jí to zákon výslovně umožňuje, resp. ukládá. Uloží-li však zákon obci upravit určitou záležitost obecně závaznou vyhláškou, obec tak musí učinit. Povinnost řídit se při vydávání obecně závazných vyhlášek zákonem dále znamená, **že vyhláška nesmí být se zákonem v rozporu**. Z toho v souvislosti se stanovením školských obvodů vyplývá, že

- a) obec v případě potřeby může strukturovat obecně závaznou vyhlášku jiným způsobem než pouhým místopisným výctem, popřípadě zvolit kombinaci různých způsobů vymezení,
- b) způsoby vymezení školských obvodů však nejsou zcela předmětem libovůle obce. Obecně závazná vyhláška totiž musí být v souladu nejen s jednotlivými ustanoveními školského zákona, ale se všemi právními předpisy na úrovni „běžných“ zákonů a samozřejmě také zákonů ústavních.

Dále uvádíme několik námětů, jaké způsoby vymezení školského obvodu lze použít jako doplňující k místopisnému určení (A), a naopak jaké způsoby jsou pro rozpor se zákonem nepřipustné (B). Jelikož nelze postihnout všechny myslitelné varianty, budou následující náměty pojaty pouze jako vodítko pro tvorbu obecně závazných vyhlášek, a nejsou tedy vyčerpávající.

V této souvislosti upozorňujeme, že mohou nastat i případy, kdy je vhodné na některé základní školy doplňující hlediska vůbec neuplatnit a zachovat překrývání školských obvodů. Jedná se například o základní školy, v nichž převažují třídy s rozšířenou výukou některých předmětů nebo skupin předmětů.

A.

- Někdy může být doplňující vymezení dáno již samotnou povahou dotčených škol. V případě, kdy jedna obec zřizuje základní školu s prvním stupněm základního vzdělávání a druhá obec základní školu s druhým stupněm, mohou tyto obce uzavřít dohodu o vytvoření společného školského obvodu každé z těchto základních škol. Oba školské obvody mohou být následně vymezeny obecně závaznými vyhláškami dotčených obcí v rozsahu celého jejich území a není potřeba dalšího vymezení, neboť to je již dáno rozsahem ročníků základního vzdělávání na dotčených školách, který se nepřekrývá.
- V úvahu však připadá také situace, kdy obec X zřizuje základní školu se všemi ročníky a obec Y základní školu s omezeným počtem ročníků, přičemž dojde k uzavření dohody o vytvoření společného školského obvodu „úplné“ základní školy zřizované obcí X (školským obvodem školy obce Y bude podle **§ 178 odst. 2 písm. a)** zákona č. 561/2004 Sb. území obce Y).

K zajištění toho, aby se školský obvod úplné základní školy vztahoval na území obce Y jen v rozsahu ročníků, které nejsou zřízeny ve škole obce Y, bude však již nutné také další vymezení. Obec X jako zřizovatel úplné základní školy vymezí v obecně závazné vyhlášce příslušnou část školského obvodu základní školy jako celé své území bez další specifikace. Obec Y může uvést jako příslušnou část společného školského obvodu rovněž celé své území s tím, že dále určí, že vymezení příslušné části společného školského obvodu základní školy zřizované obcí X se vztahuje pouze na poskytování základního vzdělávání v konkrétních ročnících (rozumí se ročnících, které nemá škola zřizovaná obcí Y).

- Podobný postup připadá v úvahu i v rámci jedné obce, která zřizuje více základních škol. Tato obec má v souladu s **§ 178 odst. 2 písm. b)** zákona č. 561/2004 Sb. povinnost stanovit školské obvody škol, jež zřizuje, obecně závaznou vyhláškou. Jednotlivá ustanovení vyhlášky, jejichž základem by mělo být územní vymezení školského obvodu, lze rovněž doplňovat dalšími kritérii. Bude-li tedy určitá obec zřizovat základní školu A, která je „úplná“, a základní školu B, kde je zřízen pouze první stupeň, stanoví se pro školu B školský obvod jako část území obce a pro školu A jako celé území obce, s výjimkou poskytování základního vzdělávání na prvním stupni základní školy A, kde je školským obvodem část obce, která se nepřekrývá se školským obvodem školy B.

B.

Doplňujícím hlediskem k územnímu vymezení by v **zásadě mělo být výše uvedené dělení podle ročníků** zřízených v základní škole, neboť se jedná o **objektivní skutečnost**, která je daná **zákonem připuštěnou vnitřní organizací základní školy** a představuje pro všechny (i potenciální) žáky školy **rovné podmínky**. Doplnujícím hlediskem naopak **nesmí být**

skutečnost, která nemá oporu ve školské legislativě, zejména má-li diskriminující povahu (národnost žáků, pohlaví apod.).

Dále je důležitá skutečnost, že přijetím žáka k plnění povinné školní **docházky vzniká základní škole povinnost poskytovat žákovi základní vzdělávání postupně v rozsahu všech ročníků, které jsou na škole zřízeny.** V rozporu se zákonem č. 561/2004 Sb. by proto bylo vymezení školského obvodu, dle něhož by například „úplná“ základní škola byla pro určité žáky spádovou školou jen v rozsahu prvního stupně a ve druhém stupni by pro tyto žáky byla spádovou školou jiná základní škola. Jediným zákonem zakotveným důvodem pro nucený přestup žáka do jiné základní školy je případ, kdy žákovi již nelze dále v dané škole poskytovat základní vzdělávání, neboť v souladu s **§ 46 odst. 2** nemá zřízeny příslušné vyšší ročníky (obec musí tomuto žákovi zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky v dalších ročnících některým ze způsobů podle **178 odst. 1** zákona č. 561/2004 Sb.).

Nepřípustným způsobem doplňujícího vymezení školského obvodu by bylo rovněž ustanovení, které omezuje ředitele základní školy v přijímání žáků k plnění povinné školní docházky nad rámec vyplývající ze samotného institutu školského obvodu a z organizace základní školy. Je například nepřijatelné v obecně závazné vyhlášce zakázat řediteli základní školy přijímat k povinné školní docházce žáky s místem trvalého pobytu mimo školský obvod. O přijetí k základnímu vzdělávání totiž ředitel rozhoduje ve správním řízení v rámci výkonu státní správy, přičemž je povinen respektovat podmínky stanovené zákonem, především **§ 36 odst. 7** zákona č. 561/2004 Sb.